

the Ukrainian Diaspora. At the beginning of the 2000s the relations between the Ukrainian minority and the Polish authorities and the society were normalized.

**Keywords:** diaspora, national minority, the Lubusz Land, Poland, the «Vistula» operation, voivodeship, Ukrainian socio-cultural society.

**Боблиенко Е. П.**, кандидат исторических наук, преподаватель кафедры философии и общественных наук, Винницкий национальный медицинский университет им. Николая Пирогова (Украина, Винница), [enaboblienko@yandex.ru](mailto:enaboblienko@yandex.ru)

**Украинское национальное меньшинство в Любушской земле (Республика Польша) во второй половине XX – в начале XXI века**

Исследовано положение украинского национального меньшинства в Польше, на примере Любушской земли. Польское государство в своем отношении к этнонациональной политике страны прошла разные этапы в направлении формирования мультикультурной модели обеспечения прав и удовлетворения потребностей национальных общин.

В конце 40-х и на протяжении 50-х годов XX столетия в украинской среде переселенцев еще культивировалась вера во временный характер выселения из родной земли, подчеркивалась собственная идентичность. На протяжении 1960–70-х годов произошла значительная ассимиляция украинцев и их интеграция в польское общество. В 1980-е годы украинцы принимали активное участие в польской общественно-политической жизни, поддерживали оппозиционные силы и снова обратили внимание на свое этническое происхождение. В 90-е годы XX столетия наблюдается обострение конфликтов на всей территории бывшего социалистического лагеря, в т.ч. отношений между польским населением и украинской диаспорой. В начале 2000-х произошла нормализация отношений между украинским меньшинством и польскими властями и обществом.

**Ключевые слова:** диаспора, национальное меньшинство, Любушская земля, Польша, операция «Висла», воеводство, Украинское общественно-культурное общество.

\* \* \*

УДК 327:321.7(73+477)«1991/1992»

**Корнієнко Н. В.**,  
головний архівіст, Центральний державний  
кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного  
(Україна, Київ), [nekton@i.ua](mailto:nekton@i.ua)

**МІСЦЕ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ  
У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США ЩОДО УКРАЇНИ  
У 1991–1992 РР.**

Розглядаються критерії, за якими конструювалась зовнішня політика США щодо України часів президентства Дж. Буша-старшого. Розглянуто на якому фоні відбувалось становлення української незалежності. Серед основних особливостей політики США щодо України можна виокремити: по-перше, орієнтація США передусім на Росію як на найбільш вагомий країну регіону; по-друге, активні переговори з Україною щодо ядерного роззброєння; по-третє, допомога американської сторони у формуванні нового політичного і економічного устрою, а саме переходу до демократії та ринкової економіки. Проаналізовано місце демократичної складової у зовнішній політиці США щодо України у 1991–1992 рр. Визначено що демократичний напрям зовнішньої політики США щодо України стояв на другому місці після ядерного питання. Зроблено висновок що демократичний напрям щодо України після розпаду СРСР розвивався США скоріше у руслі демократичних цінностей самої структури держави США, аніж чітко окресленої і задалегідь продуманої політики.

**Ключові слова:** США, Дж. Буш-старший, Україна, демократія.

На 1991 р. США стала єдиною країною – світовим лідером, налагодження співробітництва з якою ново-посталим державам, що виникли після розпаду СРСР, було вкрай важливим. Предметом даного дослідження виступає оцінка місця демократичної складової у зовнішній політиці США щодо України у перші роки її незалежності. У цей час очільником США був Дж. Буш-старший, на час президентства якого припав час формування курсу США щодо України як нової незалежної держави. Важливе місце у цій новій політиці одразу отримали нові підходи, що вже реалізовувалися Сполученими Штатами по відношенню до посткомуністичних країн Східної Європи. Серед цих підходів важливе місце займали питання побудови демократичного відкритого суспільства. Вивчення місця

демократичної складової у зовнішній політиці США щодо України є актуальним виходячи з того що США позиціонують себе як країну-поборницю розвитку демократії у світі. Тож корисним для розробки зовнішньої політики України є зрозуміти наскільки фактор демократії є дійсно вагомим у зовнішній політиці США.

Метою дослідження в рамках даної публікації є аналіз демократичної складової у зовнішній політиці США щодо України. Дана стаття сфокусована на вивченні офіційної позиції щодо становлення України як незалежної держави у 1991–1992 рр. Автор намагався провести певні узагальнення з цього приводу, але дана проблематика потребує подальшого дослідження.

Вивченням зовнішньополітичної позиції США щодо України займаються такі вітчизняні історики і політологи як М. Бессонова, О. Крапівін, Д. Лакішик, Г. Мерніков, І. Храбан, А. Худолій тощо. Але, тим не менш, спостерігається брак досліджень щодо місця демократичної складової у конструюванні зовнішній політиці США щодо України, тому є потреба окремо дослідити цей аспект американсько-українських відносин.

Перш ніж проаналізувати демократичну складову у побудові зовнішньої політики США щодо України у 1991–1992 рр., треба розглянути на якому фоні відбувалась становлення української незалежності.

Наприкінці існування СРСР між радянським та американським лідерами намітилося порозуміння та плідний діалог, що мало наслідком формування у США думки про стійку модернізацію СРСР у напрямку демократичних перетворень. На цьому фоні, не дивлячись на те що СРСР вважався суперником США, останні не бажали його розпаду. Події в УРСР, що мали на меті утвердження української незалежності, з самого початку не мали підтримки з боку американської адміністрації США. Цьому можна знайти кілька пояснень: по-перше, це неготовність американської адміністрації до розпаду СРСР (передбачалась його трансформація, реформація, але не розпад); по-друге, ризик загострення безпекового питання для США (збільшення кількості країн що мають ядерну зброю).

Проявом такої позиції можна назвати промову Дж. Буша-старшого у Києві 01 серпня 1991 р. в рамках його візиту до СРСР [8]. Так, під час виступу перед Верховною Радою УРСР президент США категорично відкинув можливість підтримки офіційним Вашингтоном набуття української незалежності: «свобода – це не те саме, що незалежність» [8]. З його слів вишилоло, що радянські республіки існують для США лише як утворення, які входять до складу СРСР, та не є окремими державами-республіками. На його думку, СРСР перебував у процесі формування нового суспільного договору у рамках якого республіки залишаться у складі СРСР, але отримають більшу автономію.

В цілому, зовнішньополітичний курс президента США Дж. Буша-старшого щодо процесу розпаду СРСР та постання незалежної України був досить стриманим. Останній не квапився визнавати українську незалежність: через складність процесів всередині СРСР, через його симпатії до керівника СРСР – М. Горбачова, та через небажання США збільшення кількості ядерних держав у світі [13, с. 212–213]. Для США було надважливим питання подальшої долі радянської ядерної зброї, певна частина якої розташовувалась на території України.

01 грудня 1991 р. в Україні пройшов референдум на підтвердження Акту проголошення незалежності України, прийнятого Верховною Радою 24 серпня. Референдум підтвердив бажання українців вийти зі складу СРСР. Тим не менш, Дж. Буш–старший продовжував тримати паузу щодо визнання факту української незалежності. Під час своєї прес–конференції 05 грудня 1991 р. на питання журналістів чи існує Радянський Союз президент США відповів: «Радянський Союз, звичайно, все ще існує, хоч і у муках еволюції» [9].

06 грудня 1991 р. Дж. Буш–старший більш чітко позначив позицію Вашингтона щодо визнання США незалежності радянських республік. На прес–конференції було підкреслено що важливим питанням американської зовнішньої політики – є запобігання поширенню ядерної зброї у світі. Американський президент зауважував, що хоч США і вітають рішення тих республік, які вирішили стати самостійними, здійснюючи своє право на самовизначення, але у той же час існує проблема – розповсюдження ядерної зброї: «Нам не потрібно збільшення кількості ядерних держав» [7]. Стосовно України Дж. Буш–старший відмітив, що він вже спілкувався з президентом Л. Кравчуком одразу після його обрання, і вони домовились про те, що доля радянської ядерної зброї в Україні є пріоритетним питанням у врегулюванні відносин між США і Україною. З коментарів американського президента ставало зрозуміло, що США намагаються тримати діалог щодо шляхів утилізації радянської ядерної зброї як з М. Горбачовим, так і з новими лідерами радянських республік – Б. Єльциним та Л. Кравчуком. Неодноразово після підписання угоди про припинення існування СРСР та створення Співдружності Незалежних Держав, Дж. Буш–старший зауважував, що задля визнання з боку США новоутворених держав – таких як Україна, ними мають виконані певні умови, а саме врегулювання питання ядерної зброї та її утилізації [6].

Таким чином, якщо для України, так само як і для інших новоутворених держав, було важливим питання визнання їх незалежності та підтримки подальшого демократичного розвитку, то для США першочерговим було питання гарантії відмови цих держав від радянського ядерного арсеналу. Тож, офіційне визнання з боку США незалежності України стало важелем впливу Вашингтону на українську політичну еліту.

США визнали факт розпаду СРСР та утворення на його уламках нових незалежних держав тільки у день складення повноважень Президента СРСР і Генерального секретаря КПРС М. Горбачова – 25 грудня 1991 р. У цей день у своєму зверненні до народів СНД Дж. Буш–старший визнав факт завершення існування старого СРСР посилаючись на рішення про відставку М. Горбачова, додавши: «Ми стали свідками однієї з найбільших драм ХХ ст. – історичного і революційного перетворення тоталітарної диктатури Радянського Союзу та звільнення його народів» [5]. Підкреслювалось, що США підтримують вибір свободи нових держав Співдружності. Це звернення також стало початком офіційного визнання Вашингтоном новопосталих держав. Президент США підкреслив, що базуючись на трьох передумовах, а саме домовленості цих країн з США щодо подальшої долі радянської ядерної зброї, розвитку в них демократії і вільних ринків, він готовий розпочати процес їх визнання. Таким чином,

Україну як незалежну державу США офіційно визнали 25 грудня 1991 р.

Після остаточного розпаду СРСР адміністрація Дж. Буш–старшого була вимушена розпочати конструювання нової американської політики щодо країн пострадянського простору. Треба зауважити, що зовнішня політика США ґрунтувалась у першу чергу на захисті власних національних інтересів, пріоритети щодо яких детермінувалися в залежності від конкретно–історичних умов. Із завершенням Холодної війни у США почалися пошуки щодо визначення нових небезпек та можливостей нової епохи загалом, та на пострадянському просторі зокрема.

Після розпаду СРСР серед представників американського політикуму домінувала думка про необхідність збереження лідерства США у світі, що мало стати головною метою зовнішньої політики США. Так, американський геостратег Зб. Бжежинський зауважував, що США саме з 1991 р. отримали «величезний політичний вплив у світі» [10, с. 11]. Такий стан речей був спричинений безпрецедентною могутністю США у військовому відношенні, величезним впливом американської економіки на світову, наявністю інноваційних технологій та значущості американської масової культури.

Серед основних особливостей політики США щодо пострадянського простору можна виокремити наступні: (1) орієнтація США передусім на Росію як на найбільш вагомий країну регіону; (2) початок переговорів з Україною, Білоруссю та Казахстаном щодо ядерного роззброєння; (3) допомога країнам регіону у формуванні нового політичного і економічного устрою, а саме переходу до демократії та ринкової економіки.

Що стосується перших кроків США у побудові своєї політики щодо незалежної України, то варто враховувати те, що вона не становила пріоритет для американських зовнішньополітичних інтересів. Так, український історик А. Дашкевич, відсилаючись до української історії ХХ ст. зауважував, що «об'єктивні історичні реалії свідчать, що Україна належала традиційно до «зони байдужості» у сфері національних інтересів США на міжнародній арені» [11, с. 130]. Важливим проявом зацікавленості американської зовнішньої політики Україною стала вже згадана проблема контролю над зброєю масового знищення. Важливість даного напрямку для Вашингтону можна побачити з того, що на його користь керівництво США могло нехтувати іншими напрямками американської зовнішньої політики. Можна стверджувати, що на початку української незалежності він був чи не найголовнішим для Вашингтону.

Підтримка розвитку демократії та ринкових реформ на пострадянському просторі на початку незалежності Україні та інших пострадянських республік стояла не першому місці. Аналізуючи виступи президента США Дж. Буша–старшого, видно що його адміністрація була дещо розгублена, адже у нових геополітичних реаліях було неясно – чого чекати від новопосталих країн та які загрози постануть перед США у взаєминах з цим регіоном. Це видно з того, як під час свого виступу у Конгресі 01 квітня 1992 р. американський президент сказав: «Якщо ця демократична революція перемогла, вона може занурити нас у світ більш небезпечний в деяких аспектах, ніж похмурі роки Холодної війни» [4]. Завданням нової зовнішньої політики США мало стати

перетворення «колишніх противників» на «друзів та партнерів», бо вважалося що «Перемога демократії та свободи у колишньому СРСР створила можливість для нового світу» [4].

В офіційній риторичі Дж. Буша–старшого неодноразово повторювалося, що для США був важливим подальший розвиток демократії і вільних ринків у цьому регіоні. Це пов'язувалося із тим, що це мало стати запорукою американської безпеки на довгі роки, а з іншого боку мало допомогти зберегти США свою лідируючу роль у світі. «Демократичний світ повинен бути заснований на двох стовпах свободи – політичній і економічній. Успіх реформ в Росії та Україні, Вірменії та Казахстані, Білорусі і країнах Балтії буде найкращою гарантією нашої безпеки, нашого процвітання і наших цінностей» [3]. При цьому, питання побудови майбутнього світу на спільних політичних і економічних цінностях «між Росією і Америкою, між Сходом і Заходом» тісно пов'язувалися із питаннями взаємної довіри, а не «взаємного терору та залякування» [3].

Слід відзначити, що «демократична» складова у політиці США щодо країн пострадянського простору мала кілька важливих вимірів.

Так, неодноразово проголошувалася теза про важливість допомоги США та Західних країн у розбудові нового політичного і економічного устрою у колишніх республіках СРСР. Так, 22 січня 1992 р. під час виступу на Міжнародній конференції з гуманітарної допомоги колишнім країнам СРСР Дж. Буш–старший закликав інші країни допомогти новопосталим державам у розбудові демократії і економічної свободи та переходу «від комунізму до демократії, від командної економіки до вільного ринку, від авторитаризму до свободи» [2]. 09 квітня 1992 р. Дж. Бушем–старшим вперше було чітко сформульовано чим може обернутись відмова нових незалежних держав від демократичного напрямку. Під час звернення до Американського товариства редакторів газет він зазначив: «Провал демократичного експерименту може принести темне майбутнє, повернення до авторитаризму або скочування до анархії» [3].

При розгляді американської політики щодо нових незалежних держав, та України зокрема, обов'язково слід враховувати той факт, що пріоритетною країною щодо розвитку демократії для США на кінець адміністрації Дж. Буш–старшого була Росія. Вважалося, що Росія на чолі з Б. Єльциним була безсумнівним гарантом демократичних і ринкових реформ на теренах СНД [12, с. 390].

Згодом ця політика набула більш документально оформлених рис. Так, 01 квітня 1992 р. у США була прийнята програма з підтримки свободи у Росії, Україні та інших незалежних державах. До її складу входили: (1) підтримка з боку міжнародних фінансових інституцій (МВФ і Світовий банк) щодо реформ у новопосталих країнах; (2) фінансова і консультативна підтримка Сполученими Штатами проведення реформ новими незалежними державами; (3) надання кредитів Росії, Україні та іншим державам колишнього Радянського Союзу на придбання американських сільськогосподарських продуктів [1; 4]. Це стало початком запровадження низки інших програм, спрямованих на підтримку розбудови ринкової економіки та демократичного суспільства у Україні.

Таким чином, можна стверджувати, що «демократична складова» у зовнішній політиці США щодо України

у перші роки незалежності займала важливе, але другорядне місце. На першому місці серед американських національних пріоритетів у 1991–1992 рр. було вирішення питання ядерного роззброєння, а вже потім – підтримка демократичних перевтілень у посткомуністичних країнах.

#### Список використаних джерел

1. George Bush: «Message to the Congress Transmitting the FREEDOM Support Act Proposed Legislation», April 3, 1992. [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
2. George Bush: «Remarks at the International Conference on Humanitarian Assistance to the Former U.S.S.R.», January 22, 1992. [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
3. George Bush: «Remarks to the American Society of Newspaper Editors», April 9, 1992. [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
4. George Bush: «The President's News Conference on Aid to the States of the Former Soviet Union», April 1, 1992. [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
5. George Bush: Address to the Nation on the Commonwealth of Independent States December 25, 1991 [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
6. George Bush: Interview With Jim Gardner of WPVI – TV in Philadelphia, Pennsylvania December 17, 1991 [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
7. George Bush: Remarks to the Kiwanis and Rotary Clubs in Ontario, California December 6, 1991 [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
8. President George H. W. Bush speech to a session of the Supreme Soviet of Ukraine, 1 August 1991 [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
9. The President's News Conference December 5, 1991 [Електронний ресурс] // The American Presidency Project. – Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu>
10. Бжезінський Зб. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Перекл. англ. А. Ішенка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 203 с.
11. Дашкевич А. На роздоріжжі: виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США / А. В. Дашкевич; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К.: Наук. думка, 1996. – 150 с.
12. Камінський Є. Політика США щодо України: Витоки. Концептуальні основи. Практична еволюція / Є. Камінський, А. Дашкевич. – К.: Політ. думка, 1998. – 547 с.
13. Корнієнко Н. В. Еволюція позиції Дж. Буша–старшого щодо визнання незалежності України у 1991 р. (за даними виступів президента США) / Н. В. Корнієнко // «Глобальні військово-політичні протистояння у XX ст.: світовий та регіональний вимір (до 100-річчя початку першої світової війни)». – Запоріжжя, 2014. – С.211–213.

#### References

1. George Bush: «Message to the Congress Transmitting the FREEDOM Support Act Proposed Legislation», April 3, 1992. [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>
2. George Bush: «Remarks at the International Conference on Humanitarian Assistance to the Former U.S.S.R.», January 22, 1992. [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>
3. George Bush: «Remarks to the American Society of Newspaper Editors», April 9, 1992. [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>
4. George Bush: «The President's News Conference on Aid to the States of the Former Soviet Union», April 1, 1992. [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>



5. George Bush: Address to the Nation on the Commonwealth of Independent States December 25, 1991 [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>

6. George Bush: Interview With Jim Gardner of WPVI – TV in Philadelphia, Pennsylvania December 17, 1991 [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>

7. George Bush: Remarks to the Kiwanis and Rotary Clubs in Ontario, California December 6, 1991 [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>

8. President George H. W. Bush speech to a session of the Supreme Soviet of Ukraine, 1 August 1991 [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>

9. The President's News Conference December 5, 1991 [Elektronnyj resurs] // The American Presidency Project. – Rezhym dostupu: <http://www.presidency.ucsb.edu>

10. Bzhezinskiy Zb. Vibir: svitove panuvannya chi svitove liderstvo / Perekl. angl. A. Ischenka. – K.: Vid. dim «Kievo–Mogilyanska akademiya», 2006. – 203 s.

11. Dashkevich A. Na rozdorizhzh: vikliki suchasnosti i paradoksi zovnishnoi politiki USA / A. V. Dashkevich; NAN Ukrayini, In–t svit. ekonomiki i mizhnar. vidnosin. – K.: Nauk. dumka, 1996. – 150 s.

12. Kaminskiy E. Politika USA schodo Ukrayini: Vitoki. Kontseptualni osnovi. Praktichna evolyutsiya / E. Kaminskiy, A. Dashkevich. – K.: Polit. dumka, 1998. – 547 s.

13. Kornienko N. V. Evolyutsiya pozitsiyi Dzh. Busha–starshogo schodo viznannya nezalezhnosti Ukrayini u 1991 r. (za danimi vistupiv prezidenta USA) / N. V. Kornienko // «Globalni viyskovo–politichni protistoyannya u XX st.: svitoviy ta regionalniy vimir (do 100–richchya pochatku pershoi svitovoyi viyni)». – Zaporizhzhya, 2014. – S.211–213.

**Kornienko N. V.**, Chief Archivist, The Central State CinePhotoPhono Archives of Ukraine named after H. Pshenychnyi (Ukraine, Kyiv), [nektN@i.ua](mailto:nektN@i.ua)

#### The place of the democratic component in US foreign policy towards Ukraine in 1991–1992

*This paper shows the criteria of constructing of US foreign policy towards Ukraine in the times of G. H. W. Bush presidency. The historical background when of Ukrainian independence happened is considered. The main features of the US policy towards Ukraine are described: firstly, the US focused primarily on Russia as the most significant country in region; secondly, there were active negotiations with Ukraine on nuclear disarmament; thirdly, the American help in the formation of new political and economic system, namely the transition to democracy and market economy, was announced. There is an analysis of democratic component, which took place in US foreign policy towards Ukraine in 1991–1992. It was determined that the democratic direction of US foreign policy toward Ukraine was of second value, because the first one was the nuclear issue. In general, democratic component was mostly determined by the traditional US institutions style, and was not a strictly developed policy.*

**Keywords:** USA, George H. W. Bush, Ukraine, democracy.

**Корниенко Н. В.**, главный архивист, Центральный государственный кинофотофоноархив Украины им. Г. С. Пшеничного (Украина, Киев), [nektN@i.ua](mailto:nektN@i.ua)

#### Место демократической составляющей во внешней политике США по отношению к Украине в 1991–1992 гг.

*Рассматриваются критерии, по которым конструировалась внешняя политика США по отношению к Украине времен президентства Дж. Буша–старшего. Рассмотрено политический фон, на котором происходило становление украинской независимости. Определено, что среди основных особенностей политики США в отношении Украины были: во–первых, ориентация США прежде всего на Россию как на наиболее весомую страну региона; во–вторых, активные переговоры с Украиной по ядерному разоружению; в–третьих, помощь американской стороны в формировании нового политического и экономического устройства, а именно перехода к демократии и рыночной экономике. Проанализировано место демократической составляющей во внешней политике США в отношении Украины в 1991–1992 гг. Определено, что демократическое направление внешней политики США в отношении Украины находилось на втором месте после вопроса ядерного разоружения Украины. В итоге, демократическое направление касательно Украины развивалось скорее в русле демократических ценностей самой структуры государства США, а не четко продуманной и заранее продуманной политики.*

**Ключевые слова:** США, Дж. Буш–старший, Украина, демократия.

\* \* \*

УДК 316.774

Пуля І.,  
старший науковий співробітник,  
Національний музей історії України  
(Україна, Київ), [irapulya1@gmail.com](mailto:irapulya1@gmail.com)

#### МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ (ДО 20-Ї РІЧНИЦІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНКУРСУ ЯКОСТІ)

*Розглянуто визначення, основні принципи та сфера застосування міжнародних стандартів серії ISO. Дана публікація також містить історію створення ISO, Української асоціації якості і визначає функції цього стандарту.*

**Ключові слова:** стандарт якості, стандартизація, система управління якістю, сертифікація, якість продукції, Українська асоціація якості.

Сучасна економіка України переживає кризу, вихід з якої можливий тільки через якість. Більшість країн світу пройшли таким шляхом і підтвердили це положення, відтворивши свої економіки. Відродження української економіки, підвищення рівня життя громадян безпосередньо пов'язані з відродженням її промисловості. Але для цього необхідно підвищити ділову досконалість підприємств, поліпшити якість їх продукції та послуг. Українські товари та послуги повинні відповідати європейському й світовому рівню. Саме якість повинна стати ключем до конкурентоспроможності, відродження вітчизняної промисловості та покращення життя громадян України. В сучасних умовах розвитку економіки питання якості продукції набуває актуальності. Саме для регулювання якості продукції на вітчизняному ринку розроблено систему стандартизації та сертифікації.

Питанням гармонізації українських національних стандартів з європейськими присвячено праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як П. Калита, Ю. Бережна, С. Литвинська, Н. Пархоменко, Є. Нестеренко, А. Болотнікова, Л. Кириченко, В. Мазура, Н. Салухіної, А. Шапошникова та ін.

Мета дослідження – показати, що на сучасному етапі розвитку виробництва стандартизація та сертифікація є необхідною умовою забезпечення якості продукції, чому сприяє Українська асоціація якості.

Як свідчить міжнародний досвід, важливою передумовою для підвищення якості (продукції, послуг чи життя) є розробка ефективних систем менеджменту якості. Система якості – це сукупність організаційної структури, відповідних процедур, процесів і ресурсів, які забезпечують здійснення загального управління якістю продукції і послуг та підтримання міцних зв'язків між усіма ланками управління і працюючими підприємствами на всіх рівнях виробництва та реалізації.

ISO (International organization for standardization) – всесвітня організація національних органів зі стандартизації. Міжнародна організація по стандартизації (ISO) була створена в 1946 році в м. Женева, Швейцарія. На сьогодні ця федерація об'єднує більше ніж 120 країн–членів зі своїми національними організаціями зі стандартизації. Кожна країна, незалежно від розміру, має один рівний голос. Основною метою ISO є підтримка розробки стандартів, тестування та сертифікація спрямованих на розвиток торгівлі якісних продуктів та послуг: між містами, регіонами, країнами.

ISO, що складається з технічних комітетів (ТК), сформувала 176 ТК, спеціально для стандартизації питань управління якістю та забезпечення якості. Були створені